

BULETINUL
COMISIUNII
MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLIKAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

**SUB AUSPICILE MINISTERULUI DE CULTE ȘI INSTRUȚIUNE PUBLICĂ
ȘI IN EDITURA ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII.**

1909

OCTOMYRIE-DECEMYRIE

BUCUREȘTI

**Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r Ion St. Rastdescu
16, Strada Doamnei, 16**

1909

TEXT

Curțile Domnești Brâncovenești: II Moșoșoaia.

Antichități creștine din Istros.

Mănăstirea Hurezi:

Paraclisul.

Foișorul lui Dionisie Bălăcescu.

Cronică: Raport general cu privire la lucrările Comisiunii în 1909. Restaurarea mănăstirii Hurezi: lucrările din 1909 (memoriu).

Tabla de materii.

ILUSTRĂȚIUNI

La Curtea din Moșoșoaia:

1. Latura estică, cu cuinea, intrarea și biserica.
2. Schița planului de situație.
3. Paraclisul.
Palatul:
4. Fațada principală, cu loggia și foișoarele
5. Coloanada loggii.
6. Consolă cu stema țării.
7. Consolă cu foi de acant.
8. Pisania și ferestre lucrate à-jour.
9. Cadru de piatră la fereastra cuinei.
10. Consolă cu stema Cantacuzinilor.
11. Fațada dinspre intrare cu foișorul.
12. Colonada foișorului dinspre intrare (partea superioară).
13. Planul pivniței și rez-de-chaussée-ului (schiță).
14. Planul etajului (schiță).
15. Stâlp de colț la parapetul loggii.
16. Piatră lucrată à-jour la parapetul loggii.

La Antichități creștine din Istros:

17. Dobrogea în regiunea vechiului Istros.
- 18-19. Plăci cu reliefuri creștine găsite la Istros.

La Paraclisul mănăstirii Hurezi:

20. Planul și fațada exterioară (dela apus).
 21. Secțiune prin axa longitudinală și planul trapezei.
 22. Fațada interioară (dela răsărit).
- La Foișorul lui Dionisie Bălăcescu:*
23. Inscripția.
 24. Planul și secțiune.
 25. Fațada (desemn).
 - 26-27. Coloane de piatră sculptate.
 - 28 și 29. Parapete sculptate în piatră.

La Raportul general pe 1909:

- 30-31. Biserica Curții Domnești din Târgoviște (înainte și după restaurare).
- 32-33. Foișoarele caselor domnești dela Hurezi (înainte de restaurare).
34. Foișoarele (aceleași) și chiliile de miazăzi dela Hurezi (după restaurare).
- 35-36. Paraclisul m-rii Hurezi: fațada exterioară (înainte și după restaurare).
- 37-38. Paraclisul m-rii Hurezi: fațada interioară (înainte și după restaurare).
39. Foișorul lui Dionisie dela Hurezi (după restaurare).
- 40-41. Parapete sculptate în piatră, la Foișorul lui Dionisie (Hurezi).

Lucrările hotărâte a se face în această campanie fiind aproape complet terminate potrivit fondurilor disponibile, am hotărât închiderea șantierului pe ziua de 20 Septembrie, când am concediat cei din urmă lucrători și salariați.

În rezumat lucrările executate vara aceasta sunt :

1. *La casele domnești.* S'a făcut din nou partea dela pivnița mare de sub foișorul domnesc din stânga, aceea dela pivnița mică, precum și două ferestre la pivnița mare, toate din lemn de gorun, lucrute în felul unei porți vechi ce se află la încăperea de jos dela capătul din spre răsărit al chiliilor nordice: în formă de împletituri de zăbrele, ce se încrucișază între ele lăsând spațuri pătrate. La încrucișarea lor sunt prinse cu ghinturi de fier. De asemenea s'a făcut din nou cele două ferestre de piatră, din care una pătrată, după modelul celei existente, care s'a curățit și s'a lăsat tot la locul ei, iar cealaltă dreptunghiulară din nișa de sub scara foișorului domnesc din stânga, făcută după un desen nou, inspirat din vechea fereastră ajurată dela pivnița mare.

2. *La foișorul domnesc din stânga.* S'a nivelat, cu beton de piatră spartă și cărămizi, partea de deasupra bolței dela parter, pregătindu-se astfel planșeul pentru cărămizile pătrate smălțuite, cari s'au adus, dar nu s'au putut așeza încă, fiind concediați lucrătorii.

De asemenea s'a scos piatra ce acoperia parapetul, în mare parte deteriorată, și s'a înlocuit cu bordură nouă de piatră, pe jumătate lățime între bazele coloanelor, iar restul parapetului s'a tencuit. Între bazele coloanelor de jos s'a pus bordură nouă, tot pe jumătate lățime de bază, ridicându-se astfel nivelul de sub foișor cu 10 cm. prin umplerea cu pământ bine bătut în spațiul închis de bordure, baze și zidurile foișorului. S'a curățit și bușardat parapetul de piatră al scării, reparându-se cu mortar de maceca toate crăpăturile: iar la capătul de sus al scării s'a făcut din nou stâlpul cu baza lui în felul celui vechiu. Treptele s'au curățit și reparat cu ciment.

3. *La foișorul domnesc din dreapta.* S'a continuat lucrările întrerupte toamna anului 1908, și anume: s'a rezidat cu cărămidă nouă și veche până sub acoperișul cel vechiu. Atât bolta de jos cât și cea de sus s'a făcut din cărămidă nouă, cu mortar de ciment. Asemenea și arcurile.

Legăturile de lemn de stejar ce vin de-asupra coloanelor s'au făcut din nou, fixându-se de capitelele coloanelor, atât la rândul de jos cât și la cel de sus, cu ancore de fier ce pătrund în piatră și zidărie. Deasupra arcurilor de sus s'a fixat o legătură de fier lat, ce pătrunde cu ancorele sale în zidărie, iar la capetele din spre peretele caselor domnești s'a prevăzut cu ancore bifurcate. Între bazele coloanelor de jos ca și la cele de sus s'au făcut borduri de piatră pe jumătate grosime. Jos s'a nivelat spațiul de sub foișor, sus parapetul s'a tencuit, iar spațiul închis de parapetul de sus s'a partosit cu cărămide octogonale, smălțuite și fabricate în localitate, tot de către olarii cari fac olanele pentru acoperiș.

S'a dărâmat scara lui Ioanichie, scoțându-se cu băgare de seamă parapetul de piatră precum și treptele, s'a curățit piatra de vâpseala ce o acoperia și s'a ajustat în vederea scării celei noi, care s'a așezat alăturată de foișor, așa după cum ne arată temelia veche că a fost la început.

S'a făcut și o scăriță de legătură între scara cea mare și pardoseala de sus a foișorului, scăriță care exista încă dela început, după cum ne arată lipsa de coloană angajată pe perete, ci numai capitelul, care este dispus în formă de consală, lăsând astfel liber pasagiul.

Stâlpul de piatră dela capătul de sus al fostei scări, pe care este însemnată data de 1854 și numele arhimandritului Ioanichie, s'a curățit de vopsea și s'a așezat din nou la scara actuală; iar la capătul de jos al parapetului s'a așezat tot stâlpul cel vechiu și el curățit, în cât actuala scară conține aceleași elemente ca mai înainte, cu singura deosebire că scara s'a așezat în locul ei de altă dată.

Sub noua scară s'a făcut un postament de

zidărie pe fundație de beton de ciment cu piatră spartă și piloți de stejar, iar ca legătură cu galeria de jos s'a făcut sub odihna scării o boltă cilindrică, cu peneteații, susținută pe trei coloane și un stâlp de zidărie alipit foisorului.

În partea masivă a acestui postament s'a scobit o nișă circulară, după îndemnul nișei dela scara foisorului domnesc din stânga. Pentru protejarea acestei scări de picătura ștreășinei — până la refacerea acoperișului caselor domnești s'a făcut în mod provizor un zghiab de tablă, atașat la ștrașina de șindrilă, spre a îndepărta apa.

4. *La clopotniță.* S'a reparat acoperișul pe o suprafață de 6 m. pătrați, cu olane la fel cu cele existente la restul acoperișului.

5. *Clădirea cu cerdac din spre sud și vest.* Această porțiune dintre casele domnești și paraclis s'a acoperit complet cu olane pe șarpantă nouă. De asemenea s'a acoperit și zidul de calcan, tot cu olane smălțuite.

S'a refăcut cele patru coșuri, acoperindu-se cu olane, precum și hogoagul cel mare, acoperindu-se din nou cu șarpantă de stejar și învelindu-se cu olane.

Daliile la coșuri și foisorul lui Dionisie s'au făcut în mod provizor din tablă până la schimbarea lor definitivă cu dalii de olane smălțuite cari s'au depozitat în magazie, însă către sfârșitul campaniei.

S'a completat tencuirea pereților și bolților rămase neterminate din vara trecută și s'au schimbat toate legăturile dela capetele coloanelor cu altele noi din lemn de stejar și s'au vopsit cu carbolineum.

La galeriile de jos s'a desfundat, s'a curățit, s'a reparat tavanele, înlocuindu-se grinzile putrede, și s'a vopsit tavanul cu carbolineum.

6. *La foisorul lui Dionisie.* S'a desființat tavanul de lemn dela camera de jos și s'a înlocuit cu o boltă stelată joasă. Asemenea s'a desființat și tavanul de lemn de sus al foisorului, înlocuindu-se cu altă boltă stelată mai înaltă, făcută în felul boltei ce se află la camera de sus dela capătul din spre răsărit al chiliilor nordice.

Pentru că legăturile de lemn dela partea superioară a coloanelor erau putrezite și pentru că s'a destăințat picioarele de zidărie lipite de coloanele de sus ale galeriei, s'a dărâmat toată porțiunea de zidărie de deasupra coloanelor, refăcându-se din nou, cu arcuri noi, cu legături noi din lemn de stejar, cu ancore de fier, iar pentru legare în sens transversal a întregului foisor s'a făcut două legături de fier pătrat, cari prin puternice ancore de fier s'au fixat cu un capăt de extremitățile legăturilor de lemn de stejar de deasupra capitelor, iar cu celălalt cap de zidul longitudinal al galeriei. Asemenea legături de fier s'au pus și la partea de jos a foisorului.

Până s'a construit bolțile și arcurile, precum și zidăria de deasupra lor, s'a menținut tot acoperișul cel vechiu, fiind susținut cu proptele, apoi, după terminarea completă a zidăriei, s'a schimbat vechea șarpantă cu alta nouă de stejar și

brad, cu streășină aparentă și s'a acoperit cu olane smălțuite.

Deasupra boltei de jos s'a nivelat cu beton de piatră sfărâmată și cărămidă, pregătindu-se astfel planșeul peste care se va așeza dalele de cărămidă exagonală smălțuită ce se află depozitate în magazie.

Coloanele dela rândul de jos ca și cele de sus s'au schimbat cu alte noi și anume acelea cari prin stricăciunea lor amenințau statornicia părților superioare.

Coloanele cele frumoase sculptate, precum și parapetul foisorului și al scării, dimpreună cu portalul dela intrarea de jos, s'au curățit și spălat de straturile de vopsea de ulei ce le acoperiau.

Treptele s'au demontat, s'au curățit și s'au așezat la loc pe postament nou de zidărie, făcut ca la scara mare, pe vechea fundație, fiind prevăzut cu nișe și cu gang de trecere la galeria de jos.

Cu lucrările întreprinse la acest foisor, i s'a redat înfățișarea lui originală, căci așa după cum l-am găsit fusese reconstruit în anul 1872, sub îngrijirea Ministerului de Culte, de un oarecare antreprenor Pomerantz, care cu ocazia reparațiilor generale ce s'a făcut atunci Hurezului a refăcut din temelie și acest foisor, păstrând-i coloanele și parapetele de piatră.

Lipsa de îngrijire artistică a acestei refaceri precum și defectuoșitatea reconstruirii sale ne-a determinat să revenim pe cât caracterul arhitectonic al Hurezului și al elementelor streine foisorului au permis, atât asupra construcției acestui foisor, cât și asupra esteticii ce-i convine.

Faptul că s'a regăsit vechiul nivel al curții și în dreptul acestui foisor, prin îndepărtarea dela baza sa a îngrămădirii de materiale provenite din vechile dărâmături, contribuie în mare parte la recăștigarea unei proporțiuni convenabile.

7. *La paraclis.* S'a învelit cu olane partea ce rămăsese neacoperită în vara trecută, — adică acoperișul corpului mare al paraclisului și acela al cerdacului.

S'a așezat ferestrele de sus al turlei, amenajându-se la patru din ele câte un ochiu cu jaluzele fixe, atât la rândul de ferestre exterior, cât și interior, pentru a stabili cu modul acesta o ventilație permanentă.

Cu această ocazie s'a reparat și crăpăturile din boltă, curățindu-se de praf pereții interiori, servindu-ne de o schelă independentă de pereți.

Fațada peretelui din spre grădină s'a tencuit și văruiț, rămânând numai de a se curăți coloanele cerdacului și parapetul.

Fațada peretelui din spre curte s'a tencuit și văruiț, curățindu-se de praf și icoana cea mare păstrată neatinsă. Fereastra cea mare dela altar s'a făcut din nou de lemn de gorun vechiu. Asemenea și celelalte ferestre mai mici s'au curățit și vopsit.

8. *Curtea.* S'a nivelat, dându-se scurgere apelor spre canalul existent; s'a pavat toată porțiunea nivelată cu bolovani, iar în jurul corpurilor de clădire s'a făcut un trotuar de 1 metru lățime

cu 10 cm. înălțime, având și el pantă de scurgere.

Întreg corpul de clădiri, de la casele domnești și până la foișorul lui Hrisant, este complet curățit și văruiat, având o înfățișare mulțumitoare. Bolta de sub clopotniță de asemenea s'a curățit și văruiat, iar porțile cele mari s'au curățit și vopsit cu carbolineum. De asemenea și sub această boltă s'a pavat la fel cu curtea și s'a amenajat două mici trotuare dealungul pereților, lăsând un pasaj liber de 3 metri.

La sfârșitul lucrărilor s'a făcut curățenie generală și ordine în materialele depozitate în curte și magazii, apoi toate aceste materiale

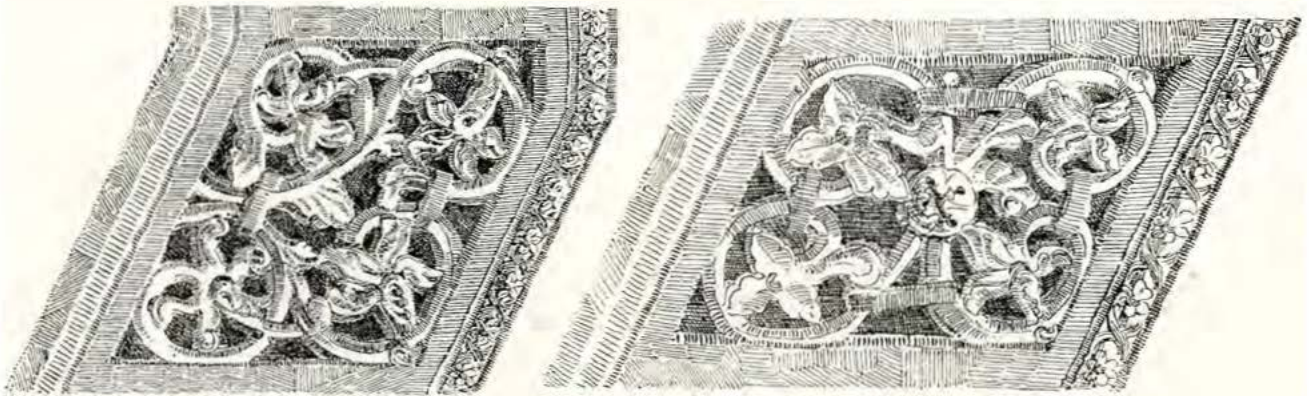
s'au inventariat și prin proces verbal s'au dat în primirea jandarmeriei locale, spre pază.

9. *La schitul Sf. Apostoli.* S'a închis intrarea, după ce mai întâi s'a golit interiorul schitului de grămada de coceni de porumb adăpostiți acolo pentru timpul iernii de către un locuitor din sat.

10. *La schitul Sf. Ștefan.* S'a curățit curtea de burienele ce crescuseră, s'a reparat soclul de stricăciunile cauzate în timpul iernii, s'a astupat intrarea în curtea schitului cu mărăcini. De asemenea s'a pus mărăcini în toate punctele accesibile. Acestea toate în mod provizoriu până ce se va hotărî facerea unei împrejuriri definitive.

ARH. N. GHICA-BUDEȘTI.

ARH. I. D. TRAJANESCU.

41. Farapei sculptat în piatră, la Foișorul lui Dionisie dela Hurezi.